

Asia: VN/12528/2019

Lausuntopyyntö osallisuustyöryhmän vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskevista ehdotuksista

Lausunnonantajan tausta

1 Lausunnonantaja on

Järjestö

Mikä

-

Työryhmän ehdotukset kokonaisuutena

2. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden osallisuutta heitä koskevien palveluiden asiakasprosesseissa? (Raportin luku 2, s. 14-47)

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset perustelut

5 § Päätöksenteko ja palvelujen toteuttaminen:

Tämän lain perusteella järjestettävän avun, tuen ja palveluiden on vastattava sisällöltään, laadultaan ja määrältään sekä tuottamistavaltaan vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.

Kiinnitämme huomiota, että tekstissä on kirjattuna tässä kohdassa tuottamistapa vrt. toteuttamistapa/järjestämistapa. Muissa kohdissa puhutaan toteuttamistavasta. Esim. yhdistelykuljetukset kuljetuspalvelun toteuttamistapana vrt. ostopalvelu kuljetuspalvelun tuottamistapana.

Asiakkaan esittämästä avun ja tuen tarpeesta tai palvelun toteuttamistavasta voidaan poiketa vain perustellusta syystä, joka on kirjattava päätökseen.

Asiakkaan esittämä tarve ja palvelun toteuttamistapa tulee kirjata palvelusuunnitelmaan.

Palvelut on toteutettava siten, että ne turvaavat ensisijaisesti lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja kehityksen tukien hänen voimavarojaan ja vahvuuksiaan. Sen lisäksi palvelujen on tarpeen mukaan tuettava koko perheen toimintakykyä, osallisuutta ja jaksamista.

Kysymme, miksi perhettä on tuettava vain tarpeen mukaan? Ehdotamme "tarpeen mukaan" poistoa, jolloin muotoilu olisi: Sen lisäksi palvelujen on tuettava koko perheen toimintakykyä, osallisuutta ja jaksamista.

3. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin? (s. 14-47)

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset perustelut

Sosiaalihuoltolaki 36 § Palvelutarpeen arviointi

Arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa.

Tuomme loppuun näkökulmana, että omaisten ja läheisten sekä muiden toimijoiden kanssa täydennettäisiin sanaa "muiden" esimerkiksi: "kuten vammais-, potilas- ja ihmisoikeusjärjestöjen sekä muiden toimijoiden kanssa.

1 § 1 momentin 3 kohta

4. Kannatatteko ehdotettua muotoilua, jonka mukaan lain tarkoituksena olisi tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista? Rauenneessa hallituksen esityksessä käytettiin termiä itsenäinen suoriutuminen itsenäisen elämän sijaan. (s. 14)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Yhdenvertaisuutta tulee tarkastella sekä suhteessa vammattomiin henkilöihin että vammaisten henkilöiden välillä. (-) Viranomaisen on päätöksenteossa ja palvelutarpeen arvioinnissa otettava huomioon esimerkiksi yhdenvertaisuuslain 5 §:n vaatimukset yhdenvertaisuuden edistämiselvöllisyydestä, 9 §:n mukainen positiivinen erityiskohtelu sekä 15 §:n velvoite tehdä kohtuullisia mukautuksia, jotka voivat yksittäistapauksessa edellyttää myös poikkeamista vammaispalveluja koskevista pääsäännöistä asiakkaan eduksi.

Tuomme esiin huolestamme esityksen kohdasta 'yhdenvertaisuus vammaisten henkilöiden välillä'. Yksiselitteinen yhdenvertaisuus olisi parempi tarkastelukulma. Teksti saattaa johtaa kuntatason päätösten perusteluissa esimerkiksi siihen, että tulkitaan vammaisten henkilöiden välinen yhdenvertaisuus samaksi kuin "samansisältöinen palvelu kaikille", joka on ristiriidassa mielestämme "yksilöllisiin palvelutarpeisiin vastaava palvelu" ajattelun kanssa.

1 § 1 momentin 4 kohta

5. Kannatatteko vammaisen henkilön edun lisäämistä palvelujen turvaamista koskevaan kohtaan? (s. 14)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

1 §:n perustelut

6. Kannatatteko 1 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 19-27)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Asiakkaan edun ja palvelujen jatkuvuuden esille nostaminen ovat tärkeitä ja kannatettavia lisäyksiä. Kaikki muutosehdotukset ovat perusteltuja ja YK-vammaissopimuksen hengen mukaisia.

Ehdotettu laki täydentäisi yleisiä sosiaalipalveluja ja turvaisi vammaisen henkilön tarvitseman avun ja tuen tilanteissa, joissa yleiset palvelut eivät ole vammaiselle henkilölle riittäviä ja sopivia. Edellytyksenä olisi lisäksi, että ehdotetut erityispalvelut ovat henkilölle välttämättömiä tavanomaisessa elämässä suoriutumisessa sekä yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumisessa.

Tuomme esiin huolestamme ja toivomme kohdan tarkennusta. "Välttämättömyyden" vaade on ollut asiakkaan kannalta hieman haasteellinen voimassa olevaa vammaispalvelulakia sovellettaessa. Viranomaisella on suuri harkintavalta ja on vaativaa yrittää todistella jonkun erityispalvelun olevan itselle 'ehdottoman välttämätöntä' tavallisen peruspalvelun sijaan.

3 §:n 3 momentti

7. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaisella henkilöllä olisi oikeus käyttää hänelle soveltuvaa kommunikointikeinoa hänen osallisuutensa ja osallistumisensa tukemiseksi? (s. 15)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Asiakkaan oma kommunikaatiokeino on tärkeä ja ehdoton osa asiakkaan näkemysten ja mielipiteen selvittämistä. Lain tulee velvoittaa sekä järjestämään asiakkaalle soveltuva kommunikaatiokeino että turvaamaan asiakkaan tiedonsaanti hänen mahdollisista kielellisistä vaikeuksistaan, esimerkiksi kehityksellisistä kielihäiriöistään huolimatta.

8. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaista henkilöä olisi tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa? (s. 15)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Edustamamme neurologisesti syntymästä saakka vammaisia ihmisiä, joilla on liikuntavamma ja usein erilaisia liitännäisvammoja, kuten puhevamma. Monilla on merkittäviä haasteita sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaina. He tarvitsevat usein laajoja palvelukokonaisuuksia, joita tulisi suunnitella ja toteuttaa koordinoitusti. Vammaisilta ihmisiltä saattaa puuttua tietoa, kielellisiä valmiuksia ja koulutuksen tuomaa osaamista, jota täysimääräinen osallisuus oman palvelutarpeen esille tuomisessa ja palvelukokonaisuuden suunnittelemisessa edellyttäisi.

3 §:n perustelut

9. Kannatatteko 3 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.27-32)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

4 § Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma

10. Työryhmä ei ehdottanut palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaa koskevaan pykälään muutosta. Oletteko samaa mieltä siitä, että muutosta ei tarvita (s. 15)

Ei kantaa

Vapaamuotoiset perustelut

-

4 §:n perustelut

11. Kannatatteko 4 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 32-35).

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelu

Korostamme asiantuntemuksen merkitystä eri vammoista lain soveltamisessa sekä tarpeen mukaan erilaisten kommunikointitapojen käyttöä.

5 § 1 momentti

- 12. Kannatatteko ehdotusta siitä, että vammaisen henkilön palveluja koskevat päätökset olisi tehtävä toistaiseksi voimassa oleviksi tietyin edellytyksin? (s. 16)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Toistaiseksi voimassa oleva päätös tukee parhaiten vammaisen ihmisen elämää, varsinkin kun myönnetään palveluita elämänmittaisiin välttämättömiin toistuviin tarpeisiin.

- 13. Ovatko määräaikaisen päätöksen edellytykset, joiksi ehdotetaan henkilön omaa etua, yksilöllistä tilannetta tai palvelun luonnetta, määritelty tarkoituksenmukaisesti? (s. 16)**

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Kirjaus "Palvelun luonnetta" on vaikeasti tulkittavissa ja ehdotamme sen poistamista.

5 § 2 momentti

- 14. Kannatatteko ehdotusta siitä, että asiakkaan esittämästä avun ja tuen tarpeesta tai palvelun toteuttamistavasta voitaisiin poiketa vain perustellusta syystä, joka olisi kirjattava päätökseen? (s.16)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Ehdotettu lisäys vahvistaa asiakkaan oikeusturvaa.

5 § 3 ja 4 momentit

- 15. Kannatatteko vammaisen henkilön perheen ja läheisten tukemista koskevia ehdotuksia? (s. 16)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Palvelut on toteutettava siten, että ne turvaavat ensisijaisesti lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja kehityksen tukien hänen voimavarojaan ja vahvuuksiaan. Sen lisäksi palvelujen on tarpeen mukaan tuettava koko perheen toimintakykyä, osallisuutta ja jaksamista.

Ehdotamme että "tarpeen mukaan" poistetaan ja kirjaus olisi "Sen lisäksi palvelujen on tuettava koko perheen toimintakykyä, osallisuutta ja jaksamista."

Edustamamme kohderyhmän kohdalla perheellä ja läheisillä on aina tuen tarvetta vammaisen ihmisen lisäksi.

16. Kannatatteko 5 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.35-44)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

36 § Palvelutarpeen arviointi

17. Kannatatteko palvelutarpeen arviointia koskevaan pykälään tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 17)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

18. Kannatatteko 36 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.44-45)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

39 § 1 momentti

19. Kannatatteko ehdotettua lisäystä, jonka mukaan asiakassuunnitelma olisi laadittava yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa omaisen, läheisen tai muun asiakkaan edustajan kanssa? (s. 18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

39 § 2 momentti

20. Kannatatteko ehdotettua lisäystä siitä, että asiakassuunnitelma sisältäisi asiakkaan ja tarvittaessa asiakkaan läheisen ehdotuksen palveluiden tuottamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata asiakkaan tarpeisiin? (s.18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

21. Kannatatteko ehdotusta, että pykälään lisättäisiin arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista sekä toimintakyvystä? (s.18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Asiakassuunnitelman laatimisessa on tärkeää tehdä laaja-alainen kartoitus, joten on hyvä kirjata sisältöä näkyviin.

22. Kannatatteko ehdotettuja lisäyksiä asiakkaan läheisen näkemyksen huomioon ottamisesta asiakassuunnitelmaa laadittaessa? (s. 18)

Ei kantaa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Tuomme esille, että asia ei ole yksiselitteinen. Monet asiakkaat tarvitsevat tukea ja ovat tottuneet tukeutumaan läheiseen tai läheisiin. Joillakin asiakkailla läheisen näkemys ajaa asiakkaan oman näkemyksen yli. Osalla asiakkaista läheisillä saattaa olla kilpailevia näkemyksiä, joiden väliin asiakas jää loukkuun. 'Tarvittaessa' viittaa näkemyksemme mukaan viranomaisen harkintaan perustuvaa tarvetta, joka puolestaan jättää tilaa erilaisille tulkinnoille.

39 §:n perustelut

23. Kannatatteko 39 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 45-46)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

Silander Marju
Suomen CP-liitto ry